

REALIZĂRI DIRECTE ȘI INDIRECTE ALE ACTELOR VERBALE EXPRESIVE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

RAMONA-MARIA NECULA

coala doctorală a Facultății de Litere, Universitatea din București

1. Precizări preliminare

Pornind de la contribuțiile lui J. L. Austin (Austin 1962) și John R. Searle (Searle 1976), ale căror variante de clasificare a actelor verbale asigură cadrul teoretic al cercetării de față, ne propunem în cele ce urmează să descriem în ansamblu clasa expresivelor, prin intermediul cărora locutorul își exprimă atitudinea față de comportarea celorlalți sau față de evenimente care îi privesc. Se consideră că această categorie de acte de vorbire contribuie decisiv la dinamica relațiilor interumane, reflectând existența unei laturi afective și atitudinale a comunicării, de o importanță cel puțin egală cu aceea a componentei strict informative.

Analiza pragmatică a contextelor în care apar acte de limbaj expresive face posibilă delimitarea a două modalități de performare, pe care le vom ilustra pe parcursul lucrării, și anume: o manieră directă sau explicită (considerată prototipică), prin care vorbitorul își exprimă clar și nemijlocit atitudinea sau sentimentele față de interlocutor, și una indirectă sau implicită (considerată neprototipică), obținută prin mecanisme specifice ale indirectei. Studiarea unor aspecte precum ponderea realizărilor directe în raport cu cele indirecte sau specificul performanțelor indirecte are relevanță în interpretarea comportamentului pragmatic al vorbitorilor, căruia îi se atribuie adesea un caracter strategic.

În corpusul vizat sunt incluse, în primul rând, acte de limbaj expresive autentice, selectate din transcrierile unor interacțiuni verbale spontane, majoritatea exemplurilor folosite provenind fie din corpusurile de română vorbită elaborate până în prezent, fie din discursuri, convorbiri, interviuri și alte specii jurnalistice publicate în presă și pe internet. La acestea se adaugă acte verbale expresive de tip non-autentic din literatura română, a căror pondere se dorește a fi limitată, astfel încât să apară în prim-plan secvențele de comunicare atestate, reale. Atragem atenția asupra faptului că, deși sunt utile în egală măsură pentru a susține observațiile conținute în studiul de față și pentru a ilustra anumite chestiuni teoretice, cele două categorii de exemple corespund unor contexte comunicative diferite, al căror specific se conturează pe parcursul analizei.

2. O privire de ansamblu asupra clasei expresivelor

Întrucât principala premisă a acestei lucrări o constituie conștientizarea rolului pe care îl au actele verbale expresive în dinamica relațiilor interumane, sunt necesare câteva observații privind natura specială a expresivelor în raport cu celelalte clase de acte de limbaj.

În primul rând, avem în vedere scopul ilocutionar al actelor de vorbire din categoria expresivelor de a exprima o stare psihologică, fapt din care derivă participarea acestora la realizarea comunicării de ordin afectiv. O altă particularitate importantă a actelor verbale

expresive o constituie caracterul eterogen manifestat în interiorul clasei, trăsătur pe care defini ia o sugerează , iar contextele ilustrative o confirm . În elese ca acte de limbaj prin intermediul c rora se exprim o gam larg de atitudini (bucurie, entuziasm, admira ie, compasiune .a.m.d.) determinate de o proprietate sau ac iune a emi torului sau a receptorului, actele expresive sunt la rândul lor de mai multe tipuri. For a ilocutionar a acestor acte poate fi explicitat prin anumite verbe performative, precum: „a mul umi”, „a se scuza”, „a deplânge”, „a complimenta”, „a ura bun venit”, care trimit la subtipurile din interiorul clasei (S ftoiu 2007: 53).

O posibil manier de prezentare a acestor subtipuri este circumscrierea lor în cadrul unor perechi alc tuite din actul verbal expresiv conotat pozitiv sau cu un con inut semantic favorabil i corespondentul negativ al acestuia, conotat depreciativ. Perechile astfel rezultate grupează subtipurile de acte de vorbire expresive dup cum urmează : compliment vs insult , mul umire vs repro , felicitare vs acuza ie, urare vs imprecia ie. Se adaug , îns , la aceste perechi, alte câteva subtipuri de acte de limbaj expresive, precum scuza sau blestemul, pentru care g sirea unui corespondent este problematic , acest fapt demonstrând simetria par ial a perechilor alc tuite i insuficienta stabilitate a solu iei propuse, c reia i se pot aduce oricând amendamente i pe care nu dorim s o absolutiz m. Diferen ierea expresivelor pozitive de cele negative corespunde distinc iei care se face în literatura de specialitate între conceptele de „face flattering acts” sau „face enhancing acts” (în traducere, „acte verbale m gulitoare”) – notate „FFA” i „face threatening acts” („acte verbale amenin toare”) – notate „FTA” (Kerbrat-Orecchioni 2001: 134).

Preciz m, în această ordine de idei, faptul c în cele ce urmează nu ne propunem o prezentare exhaustiv a clasei actelor expresive, întrucât vor fi punctate doar acele subtipuri considerate mai importante în raport cu frecven a i totodat mai relevante pentru urm rirea rela iei dintre varianta direct sau prototipic i cea indirect sau neprototipic , urmând ca întregul tablou s fie completat în studii viitoare. Pentru moment, subclasa „FFA” va fi ilustrat prin compliment, laud , autolaud , felicitare, urare, mul umire, scuz , iar subclasa „FTA” va fi ilustrata prin exemple de insult . Transcriem, în continuare, exemple corespunz toare pentru aceste subtipuri de acte verbale expresive, precedate de posibile formule de definire a acestora:

2.1. Complimentul – interven ia prin care se în elege, în sens larg, „un cuvânt de laud , de m gulire, care exprim o atitudine prieteneasc , de stim , de respect sau de considera ie” (DEX 1998). Ca act de vorbire, complimentul este definit în studiile de pragmatic dup cum urmează : „A compliment is a speech act which explicitly or implicitly attributes credit to someone other than the speaker, usually the person addressed, for some ‘good’ (possession, characteristic, skill etc.) which is positively valued by the speaker and the hearer” (Holmes 1986: 485). Corespunde acestor încerc ri de definire un exemplu de tipul:

(1) **C:** *e ti frumoas i ca mireas e ti superb , eu nu tiu ce...* (IV II: 360)

2.2. Lauda – act verbal expresiv de aceea i natur cu actul verbal de a complimenta (atribuie o calitate interlocutorului, fa de care vorbitorul î i exprim aprecierea), de care se diferen iază prin faptul c este realizat în absen a destinatarului, în timp ce complimentul presupune coprezen a emi torului i a receptorului. Un exemplu prototipic de laud poate fi considerat urm torul:

(2) **A:** *e o am-a a a a am sim it-o i eu o perfec ionist o ambi iioas* (IVLRA: 106)

2.3. Autolauda – act verbal de tip expresiv, derivat din subtipul anterior; prin performarea autolaudei vorbitorul atribuie propriei persoane anumite calități, ca în exemplul de mai jos:

(3) *În Franța sunt foarte respectați!*... (<http://theinvestor.ro>)

2.4. Felicitarea – act de limbaj expresiv prin care un vorbitor adresează interlocutorului sau cuvinte de laudă pentru un succes obținut sau urări de fericire cu prilejul unui eveniment important, iar această intervenție îi face plăcere vorbitorului vizat. Respectivă descriere a actului verbal din următoarea secvență comunicativă:

(4) **D:** *trebuie să recunosc din toată inima că munca de gospodărie a dumneavoastră se cunoaște și vă felicit.* (IVLRA: 207)

2.5. Urarea – act de vorbire expresiv prin care vorbitorul adresează cuiva o dorință de bine, cu prilejul unei aniversări, al unui început de activitate; echivalează cu o închinăciune în onoarea cuiva, un context ilustrativ putând fi considerat cel de mai jos:

(5) **C:** *în primul rând, să-ți dea Dumnezeu mult noroc!* (IV II: 356)

2.6. Mulțumirea – actul expresiv prin performarea căruia vorbitorul își exprimă recunoștința față de interlocutor pentru o activitate pe care acesta din urmă a realizat-o în beneficiul său, ca în secvența de interacțiune redată în continuare:

(6) **C:** *domnule primar Niculae, anul acesta vă mulțumim foarte mult pentru prezența la emisiune!* (IVLRA: 209)

2.7. Scuza – act verbal din clasa expresivelor, prin intermediul căruia vorbitorul își exprimă regretul în legătură cu un fapt petrecut, asumându-și direct sau indirect responsabilitatea pentru acesta; scuza este considerată un act reparator, de tipul „FFA”, valorizant pentru destinatar, și este interpretat drept reacție la un „FTA” precedent al emitorului (Kerbrat-Orecchioni 201: 134). Următorul context ilustrează mecanismul de performare a unei scuze:

(7) **Iartă-mă, scriu foarte rău, nu-mi este bine...** (E-V: 60)

2.8. Insulta – act verbal expresiv conotat negativ, plasat la polul opus complimentului; prin performarea insultei, vorbitorul realizează o formă de agresiune simbolică a interlocutorului, a cărei imagine de sine este astfel prejudiciată. Intervenția marcată în contextul de mai jos constituie un posibil exemplu de insultă prin care meritele interlocutorului sunt minimalizate:

(8) *Să nu mai vinți tu în aventurierii și tu în veneticii să ne dea lecții! De «gauleiteri» din ția suntem să-ți până în gât!* (CVT: 4)

În paginile următoare vom analiza o serie de contexte în care apar acte verbale din categoria expresivelor, pentru a arăta eventualele diferențe între modalitatea directă de realizare a acestora și cea indirectă și pentru a interpreta mecanismele care stau la baza fiecăreia dintre variantele de performare posibile.

3. Aspecte privind performarea direct sau indirect a actelor expresive

În capitolul anterior am propus ordonarea subtipurilor din interiorul clasei expresivelor după criteriul semantic, prin care se pune în lumină polaritatea de sens a acestora, întrucât unele dintre ele sunt conotate pozitiv, în timp ce altele sunt mai degrabă încrcate de valori negative. Clasificarea actelor de limbaj expresive se poate realiza, însă, și în funcție alii parametri, între care și maniera directă, respectiv indirectă de realizare.

Construcția indirectă se obține, cel mai adesea, realizând actul verbal avut în vedere prin intermediul altuia, ceea ce înseamnă că forma ilocutionară a unui anumit act de limbaj se poate exprima și prin manevrarea unor structuri lingvistice nespecifice aceluia act. Justificate prin rațiuni dintre cele mai diverse, de la cele de ordin psihologic, la cele sociologice (activate în cazul tabu-urilor sociale), actele de vorbire indirecte se disting de cele realizate în manieră directă prin faptul că au capacitatea de a reduce obligația interlocutorului la un anumit tip de reacție. În general, alegerea unor mijloace indirecte de realizare a actelor verbale poate fi pusă în legătură cu abordarea de către emițător a unui comportament strategic în interacțiune, menită să asigure atingerea anumitor scopuri comunicative.

Acceptând ideea că, în afara realizării prototipice, există și o a doua manieră de formulare a actelor verbale expresive, se pune problema recunoașterii acelor contexte care presupun un mecanism de implicare sau care folosesc mecanisme de „împrumut”. Majoritatea procedurilor identificate în realizările implicite ale actelor expresive se înscriu în sfera mecanismelor ad-hoc de obținere a variantei indirecte a acestor acte de vorbire, neputându-se vorbi, ca în cazul altor acte de limbaj, despre mijloace tipice de exprimare indirectă a formei ilocutionare (Ionescu-Ruxandoiu 2003: 30).

Pentru a sublinia diferențele de structură care intervin între actele verbale expresive realizate direct și cele bazate pe procedee specifice indirecte, dar și pentru a trasa unele direcții în stabilirea inventarului procedurilor de performare indirectă, vom discuta în paralel construcții tipice pentru cele două situații.

3.1. Complimentul, în forma sa canonică, transmite aprecieri pozitive ale complimentatorului cu privire la interlocutorul angajat în schimbul verbal, exprimate în manieră explicită, directă, ca în exemplul de mai jos în care se remarcă prezența unor adjective conotate favorabil în construcții sintactice cu predicat nominal:

- (9) **A:** *Constat că oral sunteți mult mai tranșanți decât în scris. În scris sunteți foarte echilibrat, aveți un simț al măsurii...* (MT: 53)

De cealaltă parte, maniera indirectă de realizare a complimentelor constă în folosirea tiparului interogativ devenit în mai multe limbi mijloc convenționalizat de exprimare a solicitărilor și exploatat în mod ocazional pentru performarea indirectă a actelor verbale expresive, fapt demonstrat de exemple precum următorul, în care interogația funcționează ca declanșator de presupozitii:

- (10) *Domnule Grigore Vieru, cum este ti fiind un simbol?*
(www.grigorevieru.md)

Contextul (10) corespunde unei interogații propriu-zise, formulate astfel încât să declanșeze presupozitia care stă la baza complimentului: *Sunteți un simbol*.

Au fost semnalate, de asemenea, contexte în care complimentul se realizează indirect prin apelul la un tipar exclamativ al frazei, pentru exprimarea formei ilocutionare a acestui act de vorbire fiind „împrumutat” forma altor subclase de acte verbale, ca în următorul exemplu, aparent construit ca un îndemn, dar putând fi interpretat cu valoare de compliment:

- (11) *Victor (...) r mâi pe ecrane, avem nevoie de voci precum a ta!* (www.ciutacu.ro)

For a ilocu ionar a complimentelor poate fi exprimat indirect i prin manipularea valorilor pe care le au anumite categorii morfologice, fiecare cu particularit i proprii. Modurile i timpurile verbale, precum i unele clase de verbe, cum sunt modalele pot servi, de pild , la formularea complimentelor implicite, ca în exemplul:

- (12) **A: Trebuie s fii om bun, nu trage el la fitecine...**
B: Fire te, coconi ; simte câinele; are instinct. (ILCm: 352)

3.2. Lauda, de asemenea, prezint atât varianta direct de realizare, cât i pe cea indirect . Din punctul de vedere al ponderii celor dou tipare în interac iunile verbale studiate, se constat preferin a pentru exprimarea non-ambigu a laudei, prin care emi torul atribuie în mod neechivoc destinatarului laudei anumite calit i, de ordin concret sau abstract, apelând, ca i în cazul complimentelor, la structuri lexicale conotate apreciativ:

- (13) *Cu scriitorul Dru am cele mai frumoase rela ii i nu obosesc niciodat s repet c este d ru it cu har de la Dumnezeu, c este cel mai important scriitor basarabean i unul dintre cei mai de seam scriitori români.* (www.grigorevieru.md)

Au fost semnalate, îns , i contexte comunicative în care exprimarea aprecierii fa de interlocutor are la baz o serie de inferen e, pentru a c ror decodare este solicitat competen a pragmatic a celui care recepteaz mesajul. Este cazul urm torului exemplu, în care lauda se realizeaz mai degrab indirect decât direct, prin antrenarea implicaturilor conversa ionale i integrarea acestora într-o construc ie cu caracter elaborat:

- (14) *Dac politica româneasc ar avea vreo sut de Cristian Preda, ne-am rec p ta cu to ii gustul pentru via a public (...)* Proximitatea lui cordial i eficient r mâne pentru mine un privilegiu. (www.cristianpreda.ro)

3.3. Autolauda permite emi torului s atribuie propriei persoane anumite calit i, acest act verbal putându-se realiza în egal m sur în mod direct i indirect. Corespund variantei directe de realizare a laudei urm toarele replici:

- (15) *Sunt angajatul particular perfect, n-am nici o valen de antreprenor, nu vreau decât s fiu l sat în pace s m bucur de meseria i de familia mea. Am o neavst extraordinar i un copil minunat, pentru care merita s fac orice sacrificiu; i fac destule. Sunt extraordinar de de tept i îngrozitor de arogant. Am i motive: dincolo de faptul c , indiferent de ce m apuc, sunt cel mai bun, dac m uit în spate nu v d altceva decât un mare h u.* (www.ciutacu.ro)

În interpretarea i comentarea interac iunilor în care apar autolaude, trebuie avut în vedere urm toarea particularitate a acestui subtip de act de limbaj expresiv: performarea autolaudei presupune asumarea înc lcrii, într-o anumit m sur , a maximelor comportamentului verbal politico, care implic abordarea unei atitudini modeste în rela ia cu interlocutorul. Acest fapt poate s explice adoptarea de c tre emi tor a unei atitudini autoironice, ca în cazul de mai sus. Resim irea unor eventuale dezavantaje ale perform rii acestui act de limbaj justific , totodat , i op iunea pentru realiz rile indirecte non-ironice, de tipul:

- (16) *Nu există o mai mare recompensă pentru un poet decât respectul și dragostea pentru osteneala sa poetică. Ierta-mi, vă rog, nemodestia, dar eu nu m-am aflat niciodată în criză vizavi de aceste valori populare. Căerile mele s-au tras întotdeauna și se trag și azi, în scrisă material în care ne zbatem, în mari tiraje. Și întotdeauna au fost solicitate....* (www.grigorevieru.md)

3.4. Felicitarea, face de celelalte subtipuri de acte verbale expresive analizate, atrage atenția prin faptul că pare a se realiza exclusiv în manieră directă. Interacțiunile verbale din care se constituie corpusul studiat reflectă strict contexte în care apar felicitări explicite, ca în exemplele:

- (17) *Felicitări celor care au avut inițiativa organizării acestui forum.* (www.presidency.ro)

3.5. Urarea, asemenea felicitării, se realizează – în contextele studiate – în special în forma ei explicită, prin care emițtorul adresează în mod direct unui interlocutor („în prezență” sau „în absență”) o dorință de bine, ca în secvența comunicativă redată mai jos. Setul complet de exemple pe care le oferă corpusul studiat ilustrează o mare varietate a construcțiilor prin care se realizează urarea, elementele comune constituindu-le tiparul sintactic exclamativ și prezența unor verbe performative specifice:

- (18) *B: Și eu vă mulțumesc foarte mult și# cu ocazia zilei naționale le doresc la toți locuitorii sectorului doi să le adresez urarea de la mulți ani [să fie cu toții sănătoși] (IVLRA: 209)*

Un aspect inedit privind folosirea urărilor în conversație îl constituie posibilitatea de a face apel la tiparul de construcție a acestui act de limbaj pentru a exprima, înșis, intenții comunicative contrare adresării unei dorințe de bine interlocutorului. Astfel, urările ajung să dobândească valori semantice nespecifice, se încarcă de conotații negative pe care în mod obișnuit le exclud și funcționează similar imprecățiilor, în virtutea unor mecanisme asemănătoare celor pe care se bazează și procedeele de stil precum antifraza. Această utilizare corespunde unor contexte de tipul:

- (19) *Să trăiască cât de mult poate trăi un om, (sigur, cât mai departe de Cotroceni!) și să aibă parte de tot „binele” pe care ni l-a dat în acești ani blește... hm, de grație. Pe rând ori la grămadă, nici un „bine” să nu-i scape. La mulți ani, dar în afara politicii!* (www.ciutacu.ro)

3.6. Mulțumirea, următorul în contextele comunicative de care dispunem, prezintă doar varianta directă; fără a exclude posibilitatea de a exprima mulțumirile în manieră indirectă, redăm în continuare doar unul dintre numeroasele exemple canonice înregistrate în corpus, cu precizarea că toate acestea ilustrează în mare măsură caracterul convențional al acestui act verbal, despre care se consideră că se înscrie în seria de acte de limbaj puternic ritualizate, a căror stereotip vorbitorii o conștientizează:

- (20) *Vă mulțumesc mult pentru că v-ați rupt dintr-o zi de weekend și schimbați câteva idei legate de educație.* (www.presidency.ro)

3.7. Scuza, perceput ca act de limbaj de tip reparator, valorizant pentru destinatar, are rolul de a compensa prejudiciul unui act verbal ameninător anterior sau al unei acțiuni negative asupra interlocutorului. Atât realizarea direct cât și cea indirectă sunt posibile în cazul scuzei. Corespund primei variante exemplele de mai jos, a căror structură lingvistică oarecum clivizat conține un verb prototipic la indicativ prezent sau la imperativ și referirea la prejudiciu:

- (21) *Ierta-mă, am greșit numele Dvs. (ochii îți neatenți) în ceea ce am scris adineauri. Îmi cer încă o dată scuze.* (www.ciutacu.ro)

Structura lingvistică a scuzelor realizate în manieră indirectă prezintă elementele care trimit la prejudiciu, în timp ce verbele performative specifice sunt suprimate, pentru decodarea lor ei ilocuționare fiind necesare demersuri inferențiale asumate de către destinatar. Încadrăm în categoria scuzelor realizate implicit, actele verbale de tipul celui marcat din următorul context:

- (22) *Mai nu îndrăznesc să-ți scriu, atâtă mi-e teamă că vei fi supărat pe mine pentru că nu i-am scris până acum. Nu voi deloc să mă dezvinovățesc, căci în adevăr nu sunt vinovat; adevărata cauză este, întâi, n-am avut timp liber, a doua, am fost trei săptămâni bolnav.* (E-V: 57)

3.8. Insulta, fiind un act verbal expresiv din categoria celor conotate depreciativ, prezintă consecințe negative asupra interlocutorului, constând în minimalizarea imaginii celui alt în contrast cu imaginea pozitivă pe care individul tinde să o construiască propriei persoane. Componenta ameninătoare pe care o presupune insulta se reflectă atât în varianta prototipică de realizare, cât și în eventualele utilizări indirecte, cu caracter strategic. Transcriem, în continuare, un exemplu de insultă formulată explicit:

- (23) *În comunism s-au întâmplat lucruri grave, iar persecutarea întregului strat de deasupra, nu numai din punct de vedere politic, a răsturnat toate valorile. Au venit iarăși mai răi, mai tâmpiți, cocoșii și gurașii.* (www.evz.ro)

La acesta se adaugă exemplele de insulte formulate indirect, care se bazează pe declanșarea unor presupoziii cu încercătură semantică defavorabilă la adresa interlocutorului, ca în contextul următor, în care se observă și apelul la interogație de tip retoric, a cărei prezență semnaleză intenția ironică a emitorului:

- (24) *De-mi voi aduce vreodată aminte de d-ta, fii sigur că va fi fărâșur (...)**urându-te i-a da o valoare pe care o femeie de u urină dămitale n-o merit**. (...) Nu credea că-ți fac imputări. **Ce imputări se pot face unei femei uoare?*** (E-V: 47)

4. Concluzii

Fiecare dintre actele verbale expresive indirecte solicită, în grade variabile, competența comunicativă a participanților la interacțiune, întrucât interpretarea corectă a realizărilor indirecte presupune cunoașterea și aplicarea unor mecanisme specifice de decodare a enunțurilor care au la bază implicaturi. Performanța indirectă a unuia dintre actele de limbaj expresive corespunde adesea încercărilor voite a maximelor conversaționale, înscriindu-se astfel într-un comportament lingvistic cu un pronunțat caracter strategic.

Reușita actelor expresive – mai ales a celor implicite – este asigurată de ceea ce putem considera unul dintre principiile fundamentale de funcționare a oricărui act verbal indirect și nu numai: împărțirea de către interlocutori a unui fond comun de informații și cunoștințe

lingvistice și extralingvistice și asumarea de către acestea a normelor pe care le reglementează principiul cooperării în comunicare – „În cazul actelor indirecte de limbaj, locutorul comunică auditoriului mai mult decât spune efectiv, bazându-se pe un fond de cunoștințe comune, de natură atât lingvistică cât și nonlingvistică, dar și pe aptitudinile generale de raționalitate și de inferențe ale auditoriului” (Moeschler 1999: 193).

Având în vedere un alt principiu funcțional conform căruia maniera indirectă de performare este actualizată atunci când actului verbal corespunzător îi se asociază un potențial amenințator, se pune problema în ce ar consta eventualul pericol al formulării explicite a unora dintre actele expresive cum este, de pildă, complimentul. Netransmițând informații dezagreabile, complimentele se prezintă, cel puțin în mod aparent, ca acte verbale fără caracter intrinsec amenințator, în cazul cărora nu este necesară varianta indirectă. Totuși, contextele clasate în studiul de față în seria complimentelor implicite contrazică teptările inițiale, arătând că, deși nu există o componentă propriu-zis negativă în realizarea acestui act de limbaj, negocierea sensului și mai ales diminuarea răspunderii emitorului și/sau a receptorului sunt aspecte care intervin în mod considerabil în mecanismul de producere și receptare a mesajelor prin care sunt exprimate emoțiile.

SIGLE. SURSE DE MATERIAL. REFERINȚE DE PE INTERNET

CVT = Vadim-Tudor, Corneliu, *Discursuri parlamentare* [suport electronic].

DEX = *Dictionarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

E-Vv = *Correspondența Mihai Eminescu: Scrisori Mihai Eminescu către Veronica Micle*, București, Biblioteca Academiei Române, 2009.

ILCm = Caragiale, I.L., 1971, *Momente și schițe*, Iași, Junimea

IVLRA = Ionescu-Ruxandoiu, Liliana (coord.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Schițe de tipologie (corpus)*, București, Editura Universității din București, 2002.

IV II = Ionescu-Ruxandoiu, Liliana (coord.), *Interacțiunea verbală, aspecte teoretice și aplicative (corpus IV II)*, București, Editura Universității din București, 2007.

MT = Tatulici, Mihai; Titus Popovici, *Nemuritorii*, București, Editura Privirea, 2005.

<http://www.ciutacu.ro>

<http://www.grigorevieru.md>

<http://www.presidency.ro>

<http://www.presidency.ro>

<http://www.theinvestor.ro>

<http://www.evz.ro>

<http://www.cristianpreda.ro>

BIBLIOGRAFIE

Austin, John Langshaw, 2005, *Cum să faci lucruri cu vorbe*, București, Editura Paralela 45.

Brown, Penelope, Stephen Levinson, 1987, *Politeness: Some Universals in Language Uses – Studies in Interactional Sociolinguistics 4*, Cambridge, Cambridge University Press.

Coulmas, Florian (ed.), 1981, *Conversational routine: Explorations in Standardized Communication Situations and Prepatterned Speech*, New York: Mouton, The Hague.

Fussell, Susan, 2002, *The Verbal Communication of Emotions*, Mahwah New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Goffman, Erving, 1976, *Interaction Ritual. Essays in Face to Face Behavior*, Garden City, New York, Doubleday et Co.

Golato, Andrea, 2005, *Compliments and Compliment Responses. Grammatical Structure and Sequential Organization*, Amsterdam/ Philadelphia, John Benjamins.

Holmes, Janet, 1986, “Compliments and compliment responses in New Zealand English”, *Anthropological Linguistics*, vol. 28, no. 4, p. 485–508.

- Holmes, Janet, 1996, „The role of Compliments in Female-Male Interaction”, în Maybin, Mercer (eds.) 1996: 32-38.
- Ionescu-Ruxandoiu, Liliana, 2003, *Limba și comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, București, Editura All Educational.
- Ionescu-Ruxandoiu, Liliana, 1999, *Conversația: structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, București, Editura All.
- Ionescu-Ruxandoiu, Liliana, Mihaela Manca, Gabriela Pană Dindelegan, Angela Bidu-Vrănceanu, Cristina Călugăreanu, 2005, *Dicționar de termeni ale limbii*, București, Editura Nemira.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine, 2001, *Les actes de langage dans le discours. Théorie et fonctionnement*, Paris, Nathan Université.
- Levinson, Stephen, 1983, *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Maybin, Janet, Neil Mercer, 1996, *Using English from conversation to canon*, New York, Routledge. Taylor and Francis Group.
- Manes, Joan, Nessa Wolfson, 1981, „The compliment formula”, in Coulmas (ed.) 1981: 115–132.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2002, *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2007, *Limba română – stadiul actual al cercetării. Actele celui de al VI-lea Colocviu al Catedrei de limba română (29-30 nov.2006)*, București, Editura Universității din București.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2005, *Limba română. Structură și funcționare*, București, Editura Universității din București.
- Plantin, Charles, 2000, *Les émotions dans les interactions*, Lyon, Presses Universitaires de Lyon.
- Săftoiu, Răzvan, 2007, *Limba în acțiune: un model integrativ de studiere a pragmaticii*, Ploiești, Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești.
- Schiffrin, Deborah (ed.), 2001, *The Handbook of Discourse Analysis*, Oxford, Blackwell Publishers Inc.
- Searle, John Rogers, 1970, *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Sperber, Dan, Deirdre Wilson, 1986, *Relevance: Communication and Cognition*, Oxford, Blackwell.

Direct and Indirect Expressive Speech Acts in Romanian

The major purpose of this article is to examine the expressive speech acts in Romanian face-to-face interactions. The analysis suggests that there are two ways of performing an expressive speech act – a direct and an indirect one – and these occurrences are motivated by the pragmatic situation and communication intentions of the speakers. The study tries to describe the verbal strategies for both direct and indirect expressive speech acts, following several types of contexts. It also reveals a possible classification of the expressive acts based on the semantic criterion.